

Regionalpolitiskt program

VÄNSTERPARTIET ÖSTERGÖTLAND
2022-2026

Innehåll

Sida

1.	Inledning	3
2.	Folkhälsa	4
2.2	Jämlik vård – utan privata vinster	4
2.3	Primärvården	5
2.4	Digitalisering	5
2.5	Nära vård	5
2.6	Feministisk sjukvårdspolitik	6
2.7	En sjukvård fri från diskriminering	6
2.8	Sjukvårdens personal	6
3.	Näringslivspolitik och regional utveckling	7
3.2	Vänsterpolitik handlar om att göra andra prioriteringar än marknaden	7
3.3	Landsbygdsutveckling	8
3.4	Små och medelstora företag	8
3.5	Den regionala ekonomin	9
3.6	De gröna näringarna	9
4.	Kollektivtrafik	10
4.2	En jämlik och jämställd kollektivtrafik	11
4.3	Låga biljettpriser	11
4.4	Kollektivtrafik i egen regi	11
5.	Miljö och klimat	11
5.2	Miljö och klimat i Region Östergötland	12
5.3	Vättern	12
5.4	Livsmedelssuveränitet	12
5.5	Energiförsörjning och resursanvändning	12
5.6	Grön investeringsfond	13
6.	Kultur	13
6.2	Barn och unga	14
6.3	Folkbildning	14
6.4	Kultur i vård och omsorg	14
6.5	En bred kultursyn	14

Vården ska byggas runt patientens behov – inte ekonomens – och garanteras de resurser som behövs.

1 Inledning

Vänsterpartiet är ett socialistiskt och feministiskt parti på ekologisk grund. I motsats till de konservativa partier som trängs på högerkanten är vi ett progressivt vänsterparti. Vi vill se samhällsförändring. Vårt mål är ett rättvist och hållbart samhälle som bygger på demokrati, jämlikhet, jämställdhet och solidaritet. Ett samhälle där människor kan forma sina liv både självständigt och i samarbete med andra. Där vi har respekt och ansvar för varandra.

Det svenska samhället har förändrats efter att under decennier präglats av nyliberalism och marknadslogik. Det har gjort Sverige till ett sämre land att leva i – ett land där klyftorna och utsattheten ökat och där skattesänkningar prioriterats på bekostnad av vår gemensamma välfärd. Där trygghetssystemen urholkats och anställningstryggheten minskat. Konsekvenserna av den förda politiken har under Corona-pandemin framstått extra tydligt med obefintliga beredskapslager, en underfinansierad välfärd och bristande samordning. Det har kostat människoliv.

Marknadslogiken har även ätit sig in i välfärden. Idag ”leker man affär” med det viktigaste vi har; med skolan, äldreomsorgen och hälso- och sjukvården. Vilken vård du får eller vilken skola dina barn går i ska aldrig bero på storleken på din plånbok. Ett samhälle som gör sjukvård och utbildning till en plånboksfråga har misslyckats.

I Östergötland har antalet vårdplatser, trots en ökande och åldrande befolkning, minskat under flera år. Beläggingsgraden¹ i slutenvården är konstant mycket hög och verksamheterna hårt pressade. Att det blivit så beror på att resurstilldelningen inte följt behoven. Det har gett en slimmad hälso- och sjukvård där all luft pressats ur systemet. Det har ökat sårbarheten och försämrat vårdens förutsättningar och beredskap. Trots att vårdens medarbetare återkommande larmar om hur besparingarna riskerar patientsäkerhet och arbetsmiljö planerar de

styrande partierna fortsatt för stora nedskärningar i den östgötska hälso- och sjukvården. Nedskärningspolitiken har tillåtit dominera svensk sjukvård under decennier. Den måste få ett slut. Vården ska byggas runt patientens behov – inte ekonomens – och garanteras de resurser som behövs.

Den marknadsliberala politiken genomsyrar inte bara hälso- och sjukvården. Vi ser det också i infrastrukturen och hur den utformas – bredbandsutbyggnaden är ett exempel. Utbyggnaden går framåt i Östergötland, men inte tillräckligt snabbt, och framförallt inte överallt. Idag finns stora skillnader över länet där den östgötska landsbygden har tillåtits halka efter med mycket sämre utbyggnad än i tätorterna. Att bredbandsutbyggnaden är marknadsstyrd är en starkt bidragande faktor till den ojämna tillgången på bredband och försämrar också möjligheten till kraftfulla insatser från politiken.

Vi ser det i kollektivtrafiken där Norrköping och Linköping med sina redan starka kollektivtrafikstråk prioriteras på landsbygdens bekostnad. Ett stort antal landsbygdslinjer har lagts ned med lönsamhetsargument. Det cementerar skillnader och blir en del i en negativ spiral som försämrar möjligheten att bo på den östgötska landsbygden.

Och vi ser det i hälso- och sjukvården där det fria vårdvalet gett en överetablering av vårdcentraler på vissa håll och en underetablering på andra. Mönstret är det samma som inom kollektivtrafiken där marknadskrafterna söker sig dit efterfrågan är störst. Behovsstyrning ersätts av efterfrågestyrning och gräddfiler skapas för den som har pengar och privat sjukförsäkring.

Det här är orättvist, ohållbart och oacceptabelt. Vi kan så mycket bättre. Vi ska göra bättre.

1 Antal patienter i förhållande till antalet vårdplatser.

2 Folkhälsa

När människor har goda livsvillkor och en jämlik hälsa ökar möjligheterna till utveckling, välfärd och en hållbar tillväxt. Det har alltid varit kärnan i Vänsterpartiets politik och idag säger allt fler samma sak. Också tunga internationella aktörer, såsom IMF och OECD, som tidigare drivit en helt annan linje, pekar nu på kopplingen mellan jämlikhet och en robust samhällsutveckling och förespråkar insatser som minskar klyftor. Det finns alltså all anledning att sätta de här frågorna i fokus och arbeta för jämlika livsvillkor, social hållbarhet och rättvisa. Ett jämlikt och jämställt samhälle är bättre för alla.

Men utmaningarna är stora. Det svenska samhället är ett klass-samhälle där skillnaden mellan olika samhällsgruppers hälsa är betydande. När medellivslängden för befolkningen i sin helhet ökar finns det grupper där medellivslängden står still eller till och med minskar – som gruppen lågutbildade kvinnor, vars förväntade livslängd sjunker idag. Vi kan snart vara i en situation där delar av kommande generationer kommer ha en kortare beräknad livslängd än sina föräldrar. Det är mycket oroande, och helt oacceptabelt.

De klasskillnader som finns syns också i vården. Grundskoleutbildade uppsöker inte vård i samma utsträckning som högskoleutbildade, även om de har en högre grad av ohälsa. Detta visar sig i statistik över så kallad ”åtgärdbar dödlighet”², vilken är betydligt högre bland utlandsfödda och grundskoleutbildade än bland högskoleutbildade. Arbetets belastning är också klassrelaterat där tunga

och monotona arbeten leder till förslitnings-skador och sämre hälsa.

För att ändra dessa strukturer krävs att hela samhället organiseras för att minska klyftor och orättvisor.

Det görs i första hand genom ett utjämnande skattesystem, en aktiv fördelningspolitik, en stark gemensam välfärd, full sysselsättning och ett hållbart arbetsliv.

På regional nivå är en förståelse för hur ojämlikt hälsoläget är i Östergötland och vilka faktorer som påverkar detta en förutsättning för att regionen, tillsammans med andra aktörer ska kunna arbeta för en mer jämlik och jämställd hälsa. Östergötlands invånare ska ha goda förutsättningar att tillvarata sina förmågor, forma sina liv och delta i samhällsutvecklingen.

Detta ska självklart gälla alla – oavsett ålder, kön, könsidentitet, sexuell läggning, funktionsvariation, religion eller etnisk tillhörighet, geografisk bostadsort och socioekonomiska förutsättningar. Insatser ska riktas och anpassas för att minska skillnader och sluta den hälsoklyfta som finns. Ekonomiska resurser ska fördelas utifrån behov och beslut som fattas ska analyseras ur ett jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv.

2.2 JÄMLIK VÅRD – UTAN PRIVATA VINSTER

De svenska sjukvården, som enligt Hälso- och sjukvårdslagen ska bygga på behovsprincipen, har tvärtom vad lagen kräver blivit allt mer ojämlik. Detta beror i hög utsträckning på hur vården är organiserad, något som i sin tur grundas på politiska beslut. Det är olyckligt att det är politiska beslut som ligger bakom den ojämlika vården, men det betyder samtidigt att vi med en annan politik kan vända utvecklingen och påverka till det bättre.

Vänsterpartiet vill se en demokratiskt styrd hälso- och sjukvård utan privata vinstintressen. Vinstintresse och lönsamhetskrav är principer som inte hör hemma i välfärden. Med vinstkrav följer en risk att patienter ses som ”mer eller mindre lönsamma”. Det gynnar patienter med lindriga besvär och missgynnar patienter med större och mer komplexa vårdbehov. Detta syns ex i nätläkarföretagens marknadsföring där de främst lockar till sig patienter med småkrämpor, med andra ord de ”mest lönsamma kunderna”. I gengäld minskar resurserna ännu mer till patienter med komplexa behov som behöver träffa en läkare. Att vården idag organiseras på ett sätt som leder längre och längre bort från behovsprincipen samtidigt som resurser som hade kunnat användas till den som har störst behov rinner iväg okontrollerat är ett stort problem och något som kräver en kraftfull reformering.

Regionerna tvingas också ha vårdvalssystem med fri etableringsrätt inom primärvården (LOV). Det försvårar framförhållning, kostnadskontroll och gör det svårare att uppnå samordningsvinster och att hålla ihop vården kring patienten. Vänsterpartiet arbetar därför på nationell nivå för att Lagen om valfrihetssystem ska avskaffas. Fram till att det görs behöver regionen organisera vården på ett sätt som kompenserar för de brister som finns i nuvarande system. För att behovsstyrningen ska fungera krävs ett förändrat ersättningsystem som i mycket högre utsträckning än idag tar hänsyn till vårdtyngd och som baseras på sjukvårdens etiska principer. Marknadslösningar riskerar också att sekretessen angående patientjournalerna urholkas.

Till marknadsvården hör också NPM (New Public Management), som är en styrmetod som bygger på företagsekonomiska principer och som tillåtit prägla offentlig sektor under lång tid. Under NPM har det vuxit fram ett mycket omfattande system för kontroll och uppföljning. Chefsleden har blivit fler, förtroendet för den egna personalen har minskat och arbetsglädjen har på många håll sjunkit kraftigt.

NPM likställer demokratiskt styrd offentlig verksamhet med affärsdrivande företag och har som bärande princip att vård ska ”säljas på en konkurrensutsatt marknad”. Det här är mycket problematiskt – när vården tillåts styras som en marknad omkullkastas hälso- och sjukvårdslagens viktigaste principer:

2 Med åtgärdbar dödlighet menas dödlighet i sjukdomar som kan påverkas av folkhälsopolitiken.

människovärdesprincipen som fastställer att vård ska ges på lika villkor för hela befolkningen och behovs- och solidaritetsprincipen som fastställer att den som har störst behov av vård ska ges företräde. NPM ska avskaffas i Region Östergötland och ersättas av en tillitsbaserad styrning och ledning.

Vårdvalssystem, privata sjukförsäkringar och nätläkarbolag är alla exempel på marknadslösningar som bidrar till en efterfrågestyrning som utmanar behovsprincipen och leder till undanträngningseffekter³. Allt detta är helt oacceptabelt, så ska vården inte organiseras. Det är alltså hög tid att dra i nödbromsen. Marknadsexperimentet i sjukvården måste få ett slut.

2.3 PRIMÄRVÅRDEN

Primärvården brukar också kallas den första linjens vård. Den utgör basen i hälso- och sjukvården och ska finnas nära medborgarna och ha ett områdesansvar och ett tydligt folkhälsouppdrag. En väl utbyggd och gemensamt ägd primärvård är det viktigaste verktyget i arbetet för att motverka hälsoklyftor och uppnå en jämlik, jämställd och behovsstyrd vård. Mer resurser ska fördelas till vårdcentraler i socialt utsatta områden.

För att öka tillgängligheten till primärvården och för att motverka tröskeleffekter vill Vänsterpartiet att primärvården görs avgiftsfri så snart ekonomin tillåter det. Idag finns det betydande skillnader mellan delar av befolkningen i hur och när man söker vård. Avgifter är för många ett hinder som kan göra att man väljer att avstå. Sänkta avgifter till vården i stort, tillsammans med en avgiftsfri primärvård skulle bidra till att minska dessa skillnader.

Utöver detta behöver behovet av vård i olika delar av regionen kartläggas för att säkerställa att vårdcentraler finns där behoven finns. För att inte äventyra kontinuitet och lokal förankring ska det finnas regiondrivna vårdcentraler i varje kommun. Vårdcentralen är ett viktigt nav ute i våra kommuner. Ett tätt samarbete och en utökad samverkan mellan kommunen och vårdcentralen förbättrar förutsättningarna att tidigt möta behov och kunna sätta in rätt insatser. Med ett tätare samarbete kan också primärvården bättre anpassas utifrån den aktuella demografin och möta upp de behov som finns lokalt på ett bättre och mer strukturerat sätt.

2.4 DIGITALISERING

Samtidigt som sjukvården är hårt slimmad och i väsentliga delar underfinansierad så ökar kostnaderna för de privata nätläkarna stadigt. Genom aggressiv marknadsföring från dessa aktörer ökar risken både för kraftigt ökade kostnader för regionen men också för att lindrigt sjuka patienter tränger undan de allra sjukaste. De privata nätläkarna säger att de avlastar vården men ett besök hos en privat nätläkare leder ofta till flera fysiska besök i den offentliga vården. Det finns också forskning som visar att de som nyttjar nätläkarna till övervägande del är yngre personer med lindriga besvär. För majoriteten av dem som söker vård via nätläkare så är nätläkaren den första vårdkontakten, vilket betyder att man inte använt sig av 1177. De vanligaste åkommorna som nätläkare hanterar är förkylning, halsont och hudutslag. På senare tid har också de

här aktörerna börjat kombinera digital och fysisk vård. Dessa etableringar sker utan hänsyn till var behoven är störst. Det här måste adresseras kraftfullt genom ändrad lagstiftning.

Från Vänsterpartiet är vi positiva till digitalisering – så länge den är fri från privata vinstintressen. De digitala verktyg som finns i den offentliga vården måste utvecklas, stärkas och integreras med övrig vård. De digitala regiondrivna verktygen ska marknadsföras aktivt, vara lättillgängliga och hålla hög kvalitet. 1177 har ett viktigt uppdrag i att hjälpa patienten vidare och visa på de alternativ som finns. 1177 måste förstärkas och utvecklas för att bättre kunna möta medborgarnas behov. Både personal och patienter ska vara aktiva i utvecklingen av digitala vårdtjänster. Utvecklingen måste bygga på vad patienterna vill och behöver ha – delaktigheten från personal och patient är central för Vänsterpartiet.

Det kommer också krävas en tydlig strategi för att säkerställa att omställningen till mer av digital vård sker på ett jämlikt vis. Det finns stora segment i befolkningen som uppskattar och välkomnar en ökad digitalisering men så ser det inte ut överallt. Alla har inte tillgång till, och kan inte hantera den teknologi som krävs. Det finns ett reellt digitalt utanförskap bland grupper som också ofta har ett stort vårdbehov. 6% av befolkningen använder idag internet i mycket liten utsträckning, eller inte alls. 3 av 4 personer över 75 år använder inte Mobilt Bank-ID och 2 av 5 inom samma åldersgrupp saknar smartphone. Det här måste synliggöras och finnas med i arbetet framåt. Det är också viktigt att säkerställa att de digitala verktygen är användarvänliga och lätta att förstå och hantera.

Politiken kommer behöva ta ställning till hur man kan stötta enskilda med de tekniska lösningar som krävs för att ta del av digitala vårdssystem. Detta kan mycket väl komma att behöva bli en del av en framtida bostadsanpassning. Viss teknik kan också behöva klassas som hjälpmedel. Om detta inte görs riskerar digitaliseringen av vården att förstärka ojämlikhet.

2.5 NÄRA VÅRD

I den omställning av hälso- och sjukvården som påbörjats ingår att primärvården ska utvecklas i riktning mot mer av digifysisk vård (en majoritet av de första besöken ska på sikt genomföras digitalt), egenmonitorering⁴ och nära vård (mer vård ska erbjudas i hemmet, på närvårdspplatser eller på kommunala boenden).

En väl utbyggd och gemensamt ägd primärvård är det viktigaste verktyget i arbetet för att motverka hälsoklyftor och uppnå en jämlik, jämställd och behovsstyrd vård.

³ Undanträngningseffekter uppstår när behovsprincipen sätts ur spel och patienter med lindriga besvär ges vård före patienter med större medicinskt behov.

⁴ Egenmonitorering innebär att patienten genom att låna mätutrustning själv kan hålla koll på sin sjukdom utan att behöva åka till sjukhuset eller vårdcentralen. Informationen från utrustningen förs över till en app och skickas sedan till aktuell mottagning eller vårdcentral.

Vi ställer vi oss positiva till ”Omställning Nära vård” vilket innebär en förstärkt roll för primärvården. Det får dock inte leda till en nedmontering av övrig vård och får heller inte upplevas otryggt för den enskilde. Utvecklingen mot att allt mer vård ska utföras i eller nära hemmet kan ha fördelar, men det finns samtidigt en fara i att förflytta mer vård till hemmen när sjukhusen och primärvården är underfinansierade. Vård i hemmet ska vara en valmöjlighet, inte ett tvång. Mot bakgrund av att både befolkningen och livslängden generellt sett ökar så behövs det fler, inte färre, vårdplatser samt högre kapacitet i stort för sjukvårdens olika delar. Det är för oss en viktig grundförutsättning som måste finnas med i all planering framåt.

2.6 FEMINISTISK SJUKVÅRDSPOLITIK

Hälsa- och sjukvården behandlar män och kvinnor olika. Kvinnor får generellt sämre vård än män och kvinnors hälsa och sjukdomar prioriteras lägre. Det kan man se inom flera områden. Studier visar att kvinnor får sämre tillgång till högkvalitativ vård än män. Kvinnor och män ska ha tillgång till samma högkvalitativa vård. Vänsterpartiet vill att hela sjukvården ska genomsyras av ett feministiskt medvetet arbete där strävan efter jämställdhet är centralt.

Sjukvården måste också bli bättre på att ta hand om kvinnor som utsätts för olika typer av våld i samhället. Här finns det idag stora brister som kan åtgärdas med utbildning och ökad kunskap i organisationen.

Att försörja sjukvården med kompetent personal är också helt avgörande. Därför ska man som sjuksköterska kunna få betald utbildning till specialistsjuksköterska.

kön och är tillgänglig i alla åldrar. Ungdomsmottagningar ska finnas för ungdomar i hela länet och jobba aktivt för att nå både tjejer och killar från alla delar av länet. Vi kan också se att Östergötland är den region i landet som prioriterar förlossningsvården lägst då vi har minst antal barnmorskor i hela landet kopplat till befolkningen. Detta är ett tydligt exempel på hur kvinnors behov rankas allt för lågt.

Jämställdhet och lika villkor kan inte tas för givet utan det är rättigheter som vi måste fortsätta stå upp för och försvara. Detta syns inte minst i ljuset av hur högerextrema och konservativa krafter i flera länder stärkt sina positioner de senare åren. Det hotar de framsteg som gjorts och märks på flera sätt. Inte minst på hur samhällsdebatten förändras. Detta är också en del av en större rörelse i Europa och världen där jämställdheten trycks tillbaka. Som alltid så är det kvinnors reproduktiva hälsa som attackeras. I flera länder i Europa begränsas eller hotas rätten till abort. Sverige har här en möjlighet att

ställa sig på kvinnornas sida. Region Östergötland ska som en del i den internationella solidariteten med kvinnor erbjuda kvinnor som önskar genomföra en trygg och säker abort detta i Sverige, på samma villkor som kvinnor som bor i Sverige.

2.7 EN SJUKVÅRD FRI FRÅN DISKRIMINERING

Rasism och diskriminering leder också till att människor får olika vård och bemötande. Det är helt oacceptabelt. Alla har rätt till vård efter behov, oavsett vem man är. En jämställd och jämlik vård är därför också en vård fri från diskriminering och rasism.

På samma sätt som det ska finnas en nolltolerans mot att patienter utsätts för rasism ska samma sak självklart gälla vårdens medarbetare. Efter en uppmärksam granskning framkom att det i landets samtliga regioner finns vårdgivare som tillåter patienter att välja vårdpersonal utifrån etnicitet. Det är, förutom att det är en usel personalpolitik, också strukturell rasism. Det ska inte förekomma. Här behöver mer göras för att säkerställa att de riktlinjer som finns efterlevs och att diskrimineringslagstiftningen är väl känd och följs i alla led och situationer.

Vänsterpartiet vill fortsätta och utveckla arbetet med HBTQI-certifiering av verksamheterna i den östgötska vården och också se till att förutsättningarna att få vård är jämlika och jämställda för alla, utifrån varje människas individuella behov. Den östgötska vården ska vara fri från diskriminering och människor ska kunna få stöd, behandling och vård på lika villkor oavsett vem man är.

2.8 SJUKVÅRDENS PERSONAL

Hälsa- och sjukvårdens viktigaste resurs är personalen. Under allt för lång tid har vi sett hur marknadslogiken som styrt över sjukvården lett till att verksamheten slimmas och pressas allt mer. Många vittnar om en stressad arbetssituation där man sällan känner att man räcker till eller kan utnyttja hela sin kompetens för att hjälpa patienterna. I grunden handlar det om underbemanning, bristande arbetsmiljö och för lite ekonomiska resurser.

Trots detta styrs Region Östergötland idag av en bärande idé om att minska kostnaderna för sjukvården och att antalet anställda ska minska. Detta är ett hot mot en välfungerande sjukvård i framtiden. Vi måste göra det mer attraktivt att arbeta som sjuksköterska och undersköterska i regionen. Det gör vi genom att erbjuda bättre löner och arbetsvillkor och fler medarbetare som gör arbetet mindre slitigt.

En tydlig konsekvens av bristande arbetsmiljö i sjukvården är

3 Näringslivs- politik och regional utveckling

Östergötland är en region med stora skillnader i hur näringsliv och arbetsmarknad ser ut. Här finns de större städerna med stora privata företag inom produktion och utveckling, de medelstora och mindre städerna med sina skilda förutsättningar och landsbygden med småföretagande och lokal initiativkraft. Det är de två större städerna, Norrköping och Linköping, som i huvudsak samlar de stora offentliga arbetsplatserna som sjukhus, myndigheter och universitet, medan välfärden på landsbygden utgår från mer småskaliga enheter.

Att arbetsmarknaden och näringslivet ser olika ut i länet olika delar är självklart. Men det kräver också att det finns en politik som arbetar med alla dess delar. De stora städerna har helt andra förutsättningar än de mindre orterna på landsbygden.

att kostnaderna för så kallad hyrpersonal ökat kraftigt. Detta är ytterligare ett sätt där privata företag skor sig på våra skattepengar på ett cyniskt sätt. Samtidigt bär regionen en skuld i detta då löner och arbetsvillkor inte uppfattas som tillräckligt bra för att locka till sig personal. Det finns stora pengar att spara på att göra sig av med hyrbolagen och satsa på den egna personalen istället.

Sjukvården är till stora delar en komplex verksamhet där en del måste bedrivas alla dagar, året runt, dygnet runt. Detta gör det också till en utmaning att arbeta inom delar av hälso- och sjukvården. För att göra det attraktivt måste vi ha ett ständigt arbete för att utveckla hur arbetstiden förläggs och beräknas. Arbetstidsmodeller som innebär arbetstidsförkortning ska utvecklas. Vänsterpartiets långsiktiga ambition är 6-timmars arbetsdag.

Att försörja sjukvården med kompetent personal är också helt avgörande. Därför ska man som sjuksköterska kunna få betald utbildning till specialistsjuksköterska. Som undersköterska ska du erbjudas möjlighet att specialisera dig inom yrket eller få betalt för att utbilda dig till sjuksköterska. Detta kommer vara helt nödvändiga reformer för att klara av bemanningen inom sjukvården i framtiden.

Regionen ska också säkerställa att den kompetens som de människor har som kommer till regionen från andra delar av världen tas tillvara. Regionens skall underlätta för och snabba på kring validering av deras utbildningar och erfarenhet till svensk arbetsmarknad. Allt för många boende i vår region har akademisk eller annan utbildning från andra länder som vårt samhälle inte tar tillvara. Detta trots att deras kompetens efterfrågas inom flera bristyrken. Genom att göra detta gynnas både individ och samhälle av positiv integration och tillvaratagande av behövd kompetens.

För att Östergötland ska vara en region med ett näringsliv som kan stärkas och utvecklas så behövs en välfungerande och offentlig välfärd. Genom att arbeta för bra skolor, en välfungerande barnomsorg och en sjukvård i världsklass blir vi en attraktiv plats att bosätta sig på och starta företag i. Med en välfungerande infrastruktur och goda förbindelser med kollektivtrafiken gör vi det möjligt att bo och arbeta i olika delar av regionen.

3.2 VÄNSTERPOLITIK HANDLAR OM ATT GÖRA ANDRA PRIORITERINGAR ÄN MARKNADEN

Idag växer klyftorna mellan stad och landsbygd i Sverige, och tyvärr också i Östergötland. Staden gynnas på landsbygdens bekostnad, men klyftorna växer också inom våra större städer. Pengarna finns i centrum, i de större städerna och i stadskärnan. Samtidigt kippar landsbygdsområdena men också utsatta stadsdelar efter andan. Det är när marknadskrafterna får fritt spelrum som butiker stängs och jobb försvinner. Marknaden frågar bara efter hur många som kan betala. Då dras resurserna till städerna och till centrumen.

Om vi ska hålla ihop och skapa förutsättningar för utveckling i hela Sverige – och i hela Östergötland, måste vi ha likvärdiga grundläggande förutsättningar oavsett var vi bor. Vänsterpolitik handlar därför om att göra andra prioriteringar än marknaden. Bussen ska rulla, vårdcentralen finnas nära och bredbandsuppkopplingen funka. Det ska vara likvärdiga förutsättningar i länets alla delar.

Sverige har länge varit ett land med lägre kriminalitet än många andra länder. Det är inte för att vi haft längre straff eller fler poliser på gatorna. Det har däremot en direkt koppling till att vi haft ett starkt välfärdssamhälle. Vänsterpartiet arbetar därför i allt vi gör för att återupprätta det starka välfärdssamhället. Vi

vill ge alla barn en uppväxt som ger dem möjligheter till ett fullvärdigt liv. För den som på allvar vill minska våld och kriminalitet är grunden att bygga ett rättvist samhälle.

Föräldrar ska inte behöva oroa sig över skjutvapenvåld och drömma mardrömmar om att deras barn ska drabbas. Kriminaliteten behöver mötas kraftfullt och på flera sätt – både med ett fungerande och närvarande rättssystem som fler patrullerande poliser, arbete mot narkotikahandel, kamp mot tillgången till illegala skjutvapen och ett effektivt avhoppningsprogram, men framför allt med en kamp mot kriminalitetens djupare orsaker – klassamhället, segregationen, rasismen på arbetsmarknaden, trångboddheten och bristen på framtidstro.

3.3 LANDSBYGDSUTVECKLING

Trots en långvarig urbaniserings-trend är vi många som bor, verkar och trivs på landsbygden, och som inte kan tänka oss att bo på något annat sätt. Det kontrasterar mot den allmänna bilden av landsbygden som kan bli ensidigt negativ och målas i mörka färger, och visst finns utmaningar och problem som behöver lösas.

Men det finns också en enorm kreativitet och handlingskraft på den östgötska landsbygden – den behöver tas till vara på ett bättre sätt!

Idéer och lokal utveckling skapas när människor möts. Vänsterpartiet vill underlätta för människor att utveckla gemensamma projekt, kooperativ och lokala företag genom att tillätta samordningstjänster för lokal utveckling. I en tät dialog och genom nya och förbättrade former av nätverksarbete kan erfarenheter utbytas, idéer och initiativ tas tillvara och samarbeten stärkas. Regionen ska medverka till att mötesplatser finns också på landsbygden för att stimulera ekonomisk utveckling, kulturell verksamhet, friluftsliv och besöksnäring. Kvinnors idéer för utveckling ska tillvaratas på samma respektfulla sätt som mäns.

Trots att den östgötska landsbygden delar många utmaningar är den inte homogen. Landsbygdens olika förutsättningar måste beaktas i högre utsträckning än idag och invånarna måste ges möjligheten att utveckla sina specifika bygder. Regionen har en viktig roll i detta som dels handlar om att mobilisera den utvecklingskraft som finns i hela länet, men man måste också säkerställa att resurser fördelas mer jämlikt och jämställt än idag. Från den regionala nivån behövs en aktiv, långsiktig regionalpolitik som ger kommunerna likvärdiga möjligheter och som garanterar service, men också utbildning och infrastruktur på rimliga avstånd. Ingen del av Östergötland får lämnas efter.

I nästan tio år har den Labour-ledda staden Preston arbetat målmedvetet med att stärka och demokratisera den regionala ekonomin. Man har vänt en negativ trend genom att fokusera på att öka upphandlingen från lokala företag. Det har gett fler arbetstillfällen och mer pengar kvar i den lokala ekonomin.

Bredbandsutbyggnaden är ett typexempel på hur resurser inte fördelas jämlikt i Östergötland. Idag saknar allt för många på den östgötska landsbygden tillgång till snabbt bredband med tillräcklig kapacitet. Förutsättningarna för såväl enskilda länsinvånare som företagare att kunna ta del av samhällsservice, kontakta myndigheter och sköta affärer är därför inte alls så bra som de borde vara. Att landsbygden tillåts halka efter på det sätt som nu sker är oacceptabelt. Vänsterpartiet vill att bredband via fiber byggs ut och täcker in länet i sin helhet. För att det ska kunna ske behöver regeringen ta ett större ansvar för en bättre samordning och inte som nu förlita sig på en marknadsstyrd utbyggnad. Men det behövs också krafttag på regional nivå – RÖ har antagit en regional bredbandsstrategi som behöver följas upp samtidigt som arbetet måste intensifieras. Uppsatta mål ska nås, det måste vara utgångspunkten.

För Vänsterpartiet är ambitionen att utbildning på alla utbildningsnivåer ska finnas över hela länet. På platser där högre utbildning finns nära och tillgängligt utbildar sig också fler. Därför är det viktigt att högre utbildning inte koncentreras enbart till de större städerna utan också ”flyttar ut” i länet. Ett aktuellt exempel är att upprätta Campus Motala, något som Vänsterpartiet stödjer.

3.4 SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG

De små- och medelstora företagen är viktiga för att hela länet ska leva. Det är i de mindre företagen som den lokala kunskapen och förankringen finns – de utgör en kraftfull motor och bidrar till det lokala arbetslivet men också till lokalsamhällets utveckling i stort. Vi behöver hitta fler sätt att gynna småskaligt företagande. Detta kan göras på flera sätt och utgå från flera olika nivåer. På den nationella nivån arbetar Vänsterpartiet ex för slopat sjuklöneansvar för småföretag. Ansträngningar görs också för att förändra och förbättra LOU (lagen om offentlig upphandling).

Reko-ringen i Linköping har blivit en succé. Tre år efter starten har antalet lokala producenter vuxit från 10 till 70 stycken. Lokalt, smart och nära.

Regionen ska underlätta etablering av småföretag eller kooperativ där de som arbetar själva äger produktionsmedlen, det demokratiserar ekonomin och våra arbetsplatser.

Regionen ska alltid säkerställa att de utvecklingsmedel som finns fördelas klokt. Snedfördelning där kvinnliga företagare och innovatörer missgynnas får inte förekomma. Idag prioriteras manligt kodade, ofta tekniskt beskrivna, utvecklingsidéer till nackdel för kvinnligt kodade utvecklingsidéer. Regionen ska fördela utvecklingsmedel till såväl manligt kodade idéer som kvinnligt kodade idéer på ett rättvist sätt så att både kvinnor och män får del av medlen. De utvecklingsmedel som EU, staten, regionerna och kommunerna fördelar i syfte att skapa jobb ska också de fördelas jämställt.

3.5 DEN REGIONALA EKONOMIN

Regionen är en stor aktör i länet och den offentliga upphandlingen omsätter stora belopp varje år. Rätt använd kan offentlig upphandling vara ett effektivt verktyg för att styra mot antagna mål. Tydliga miljökrav vid upphandling bidrar till en hållbarare livsmedelsförsörjning genom en ökad andel lokalproducerade och ekologiska livsmedel. På samma sätt bidrar tydliga arbetsrättsliga krav till ökad social hållbarhet.

Men det går att göra ännu mer. Vänsterpartiet vill att regionen, inleder ett samarbete med andra stora offentliga aktörer i länet (så kallade ankarinstitutioner⁵) för att tillsammans ta ett ordentligt omtag och lägga om rutiner vid upphandling. Istället för att slentrianmässigt välja stora grossister och följa lägsta-pris-principen ska en betydligt större del av de ekonomiska resurser regionen förfogar över omsättas lokalt. När regionen, som en stor lokal aktör, också handlar lokalt så får det effekt. Mer resurser stannar i, och förstärker, den lokala ekonomin, vilket också stärker lokalsamhället. Det förbättrar förutsättningarna för en positiv regional utveckling, ekonomiskt och socialt, men det har också en positiv miljöeffekt då transporterna blir färre och kortare.

Den så kallade Preston-modellen är ett positivt exempel från Storbritannien som visar att det här är en strategi som fungerar, men det finns också positiva erfarenheter från Sverige. Modellen UDD (Upphandlingsdialog Dalarna) har tagits fram

i Dalarna. Modellen innehåller metoder för upphandling som utgår från de regionala förutsättningarna. Det övergripande målet med UDD är att fler småföretag i regionen ska lägga anbud och delta i offentliga direktupphandlingar. Här finns mycket för Region Östergötland att lära och ta efter. Preston och Dalarna visar att det går att tänka nytt och göra annorlunda. Goda exempel som visar den kraft som finns i en strukturerad och väl genomtänkt upphandling.

Regionen har också ett stort eget kapital som ska hanteras på ett liknande sätt där en betydande del av placeringar och investeringar ska göras med syfte att stärka den regionala ekonomin.

Överskott ska användas i verksamheten och inte år efter år enbart öka regionens kapital.

3.6 DE GRÖNA NÄRINGARNA

Många framtida jobb finns inom de gröna näringarna. Det är företag som har sin bas i jord-, skogs-, och vattenbruk där många är verksamma inom livsmedelsproduktion, men en växande grupp finns också inom andra områden som ex turism, hästverksamhet och livsmedelsförädling. Utveckling av de gröna näringarna förbättrar oddsen för inflyttning till, och utveckling av, landsbygden. Goda förutsättningar att bedriva jordbruk och att verka i de gröna näringarna får inte stå i motsättning till miljö- och klimatmål samt mål kring biologisk mångfald. Vi kan, och ska, producera livsmedel och hantera naturresurser på ett sätt som är miljömässigt hållbart. Vänsterpartiets mål är att underlätta för människor att få tillgång till närproducerad, hälsosam och miljövänligt producerad mat. Östergötland har en stor potential att bli det hållbara matlänet med många producenter inom lokal livsmedelsförädling och småskaligt mathantverk. De gröna näringarna bidrar också till den viktiga livsmedelsförsörjningen, en fråga av stor strategisk vikt. För ökad stabilitet och robusthet måste Sverige öka sin självförsörjningsgrad.

Regionen ska arbeta för att främja företagande och marknadsplatser i syfte att möta klimatkrisen och bygga ett hållbart samhälle – ekologiskt, ekonomiskt och socialt. Den cirkulära ekonomin kan utvecklas och stärkas liksom att vi ser att lokala marknader med direkta relationer mellan producent och konsument kan utvecklas som ett komplement för att både ställa om till mer klimatanpassad konsumtion men också främja den lokala ekonomin. Gårdsbutiker, reko-ringar, Bondens egen marknad och andelsodling är några exempel på alternativ som vuxit fram och numera finns i länet – småskaligt och nära, med stora mervärden för både konsument och producent.

5 Större offentliga aktörer, som regioner, statliga myndigheter och kommuner, kallas också ankarinstitutioner. Ankarinstitutioner har stor makt genom sin ekonomiska tyngd. När ankarinstitutioner går samman och ökar upphandlingen från lokala företag så får det stor effekt.

Regionens Naturbruksgymnasier är viktiga aktörer med uppdrag att möta behovet av rätt utbildad arbetskraft inom de gröna näringarna. Vänsterpartiet vill se ett Naturbruksgymnasium i framkant som har kapacitet att på ett tidigt stadium fånga upp behov och förändrade konsumtionsmönster och anpassa sina utbildningar utifrån detta. En stark och ihållande trend är t ex den stora efterfrågan som numera finns på växtbaserade mejeriprodukter och inhemska alternativ till ris i form av ex matvete. Ett ökat intresse av det småskaliga mathantverket är också en trend som drivs av både enskilda konsumenter och delar av restaurangbranschen. Det här är intressanta förändringar som rätt hanterade har en potential att ytterligare stärka svensk livsmedelsproduktion och som därför är viktiga att fånga upp och inlemma i Naturbruksgymnasiernas utbildningsutbud.

Svenskt lantbruk är under ständig förändring. Ny kunskap, omvärldsfaktorer och klimathot är alla exempel på saker som har stor påverkan. Här har inte minst pandemin satt strålkastarljuset på behovet av en ökad robusthet. Genom mer småskalighet med fler och mindre enheter kan en än mer diversifierad livsmedelsförsörjning möjliggöras, också detta perspektiv behöver fångas upp av våra Naturbruksgymnasier. Åkrarna i länet ska i möjligaste mån bevaras för odling och regionen ska undvika att exploatera jordbruksmark. I Sverige är bara 7% av landarealen jordbruksmark och minskar ständigt. Livsmedelsbrist hotar om/när importen av livsmedel minskar.

4 Kollektivtrafik

Vänsterpartiets mål är att kollektivtrafiken ska vara så väl utbyggd och så billig att det alltid ska löna sig att åka kollektivt. Vårt långsiktiga mål är en avgiftsfri kollektivtrafik som är samhällsbärande på samma sätt som hälso- och sjukvården och som drivs av ett tydligt samhälls- och välfärdsuppdrag. En utökad kollektivtrafik i den omfattning vi önskar kräver ökade resurser, framförallt genom ett större statligt stöd, något som Vänsterpartiet arbetar för på nationell nivå. För att på allvar nå antagna miljö- och klimatmål kommer det också vara nödvändigt att tydligare prioritera om resurser från biltrafiken till kollektivtrafiken. Att minska utsläppen från bilarna räcker inte – fler måste också välja att resa kollektivt.

Centrala begrepp som vi menar ska präglade kollektivtrafiken

Tallinn införde avgiftsfri kollektivtrafik 2013 och 2020 blev Luxemburg det första landet i Europa att införa samma sak.

Nolltaxa är klimatsmart och ger alla samma möjlighet att resa.

är likvärdighet, infrastrukturansvar, landsbygdsutveckling, socialt ansvarstagande, hållbara transporter och klimatomställning. Detta står i stark kontrast till hur kollektivtrafiken bedrivs idag. Istället för att genomsyras av ett samhällsnyttigt syfte präglas kollektivtrafiken av marknadslogik och en ökande grad av kommersiella ställningstaganden. Det här synsättet har tillåtits präglade den östgötska kollektivtrafiken under lång tid, vilket bidragit till en koncentrerad och utbyggd tätorts/storstadstrafik på landsbygdens bekostnad. Den stora och riktigt intressanta utmaningen för kollektivtrafiken åren framöver borde vara att ta sig an frågan hur det kollektiva resandet utanför de stora städerna ska kunna öka, för att på så sätt bidra till både ökad likvärdighet och en hållbar utveckling i hela länet.

Kollektivtrafiken ska möta de behov som finns och bygga på en god kunskap om hur östgötarnas resmönster faktiskt ser ut. Här behövs fungerande transporter som täcker in, inte bara Östergötland, utan som också fungerar över länsgränser. Stångåldalsbanan och Tjustbanan är två exempel på viktig länsöverskridande infrastruktur som ska värnas och utvecklas. Här ingår också att hålla samman det östgötska kollektivtrafiksystemet i stort bl a genom en bättre samordning mellan tåg- och busstrafik. Att undvika byten med långa väntetider är en viktig del i en attraktivare resa.

Kollektivtrafikens sociala och kompensatoriska uppdrag har idag tillåtits hamna i bakgrunden. Det syns t ex i Östgötatrafikens nya biljettsystem som lanserades 2020 och som utformades på ett sätt som gjorde det svårare och dyrare att nyttja kollektivtrafiken för personer som har betalningsanmärkningar eller begränsad ekonomi. Det finns forskning som visar att det här är en del av ett större mönster – det är dyrt att vara fattig. Personer med låga inkomster har sällan råd att ta del av mängdrabatter och tvingas därför resa med dyrare biljetter än mer välbärgade personer (ett månadskort är förmånligare än enkelbiljetter, men månadskort innebär att mycket pengar måste läggas ut på en gång, något som personer med begränsad ekonomi kan ha svårt att klara). Det här måste vi komma till rätta med. System för att ge rabatt utan att resenären tvingas lägga ut mycket pengar på en gång behöver tas fram, ex genom att erbjuda "klippkort" på resor genom att man får en gratis resa efter att ha betalat ett antal biljetter eller liknande.

Biljettsystemet ska vara lätt att förstå och använda och utformas på ett sätt så att det inte utestänger personer med betalningsanmärkningar eller begränsad ekonomi.

Kollektivtrafiken ska ha en hög servicegrad och en bred tillgänglighet. Idag är det starkt fokus på biljettförsäljning som sker digitalt eller via försäljningsombud. Det är bra att den möjligheten finns men det ersätter inte ett fysiskt kundcenter. Antalet fysiska kundcentra har minskat i länet under flera år. Idag finns bara två kvar, ett i Norrköping och ett i Linköping. På kollektivtrafikens egna kundcenter finns en gedigen kunskap och erfarenhet, de har svaren på dina mer komplicerade frågor och finns för dig som har behov av ett personligt bemötande. Att de finns kvar även fortsättningsvis är viktigt. Fysiska kundcentra ska värnas och lyftas fram – inte läggas ned.

4.2 EN JÄMLIK OCH JÄMSTÄLLD KOLLEKTIVTRAFIK

Många av de satsningar som görs på kollektivtrafiken idag riktas främst mot yrkesarbetande medelklass eller studenter i form av snabbare transporter i redan starka stråk. Den här

Låga biljettpriser är viktigt för att alla, oavsett den enskilda ekonomin, ska kunna vara mobila och aktiva invånare.

typen av satsningar gynnar den som redan är etablerad på arbetsmarknaden, medan de som står utanför eller ännu inte är etablerade inte alls adresseras i samma utsträckning. Vänsterpartiet arbetar för att regionen ska anta ett mål om en jämlik kollektivtrafik som både tar hänsyn till, och

bidrar till att utjämna, sociala skillnader. Här behöver modeller och verktyg för sociala konsekvensbeskrivningar arbetas fram och användas. Då kan vi bättre förstå effekter och behov och bygga kollektivtrafiken starkare, för alla. Kollektivtrafiken ska heller inte bara fokusera på arbetspendling utan ska också möjliggöra en aktiv fritid – en kollektivtrafik för alla delar av livet helt enkelt!

4.3 LÅGA BILJETTPRISER

Priset på att resa kollektivt har ökat kraftigt i hela landet de senaste ca 15 åren, så också i Östergötland. Kollektivtrafikens prisökning är betydligt större än den allmänna prisökningen. Så kan det inte fortsätta. Låga biljettpriser är viktigt för att alla, oavsett den enskilda ekonomin, ska kunna vara mobila och aktiva invånare. Höjda biljettpriser ska därför undvikas så långt det är möjligt samtidigt som avgiftsfria eller rabatterade resor för särskilda grupper ska införas. Låga biljettpriser bidrar positivt både till målet om en inkluderande kollektivtrafik och antagna miljö- och klimatmål.

Låga biljettpriser uppnås genom en tillräcklig subventionsgrad (den del som betalas via skatten). De övriga partiernas mål om att sänka subventionsgraden är vi därför starkt kritiska till. Med en högre skattefinansiering blir inte kollektivtrafiken lika

beroende av biljettintäkter och därmed heller inte lika känslig för intäktsbortfall, något som pandemin satt fokus på. Ett minskat beroende av biljettintäkter skapar förutsättningar för ett mer förutsägbart finansieringssystem.

4.4 KOLLEKTIVTRAFIK I EGEN REGI

En förklaring till att priset på att resa kollektivt har ökat är upphandlingsförfarandet. Forskning visar att det finns en tydlig koppling mellan ökade kostnader och långvarig upphandling på just kollektivtrafikområdet. Region Östergötland som är länets kollektivtrafikmyndighet upphandlar idag all sin linjetrafik, utan att veta om det är bästa sättet att hantera de ekonomiska resurser man har. För Vänsterpartiet är det självklart att jämförelsetal måste tas fram så att priset för upphandlad trafik kan jämföras med priset för trafik i egen regi. Upphandlingsnormen får inte sväljas okritiskt utan måste granskas och (om)prövas.

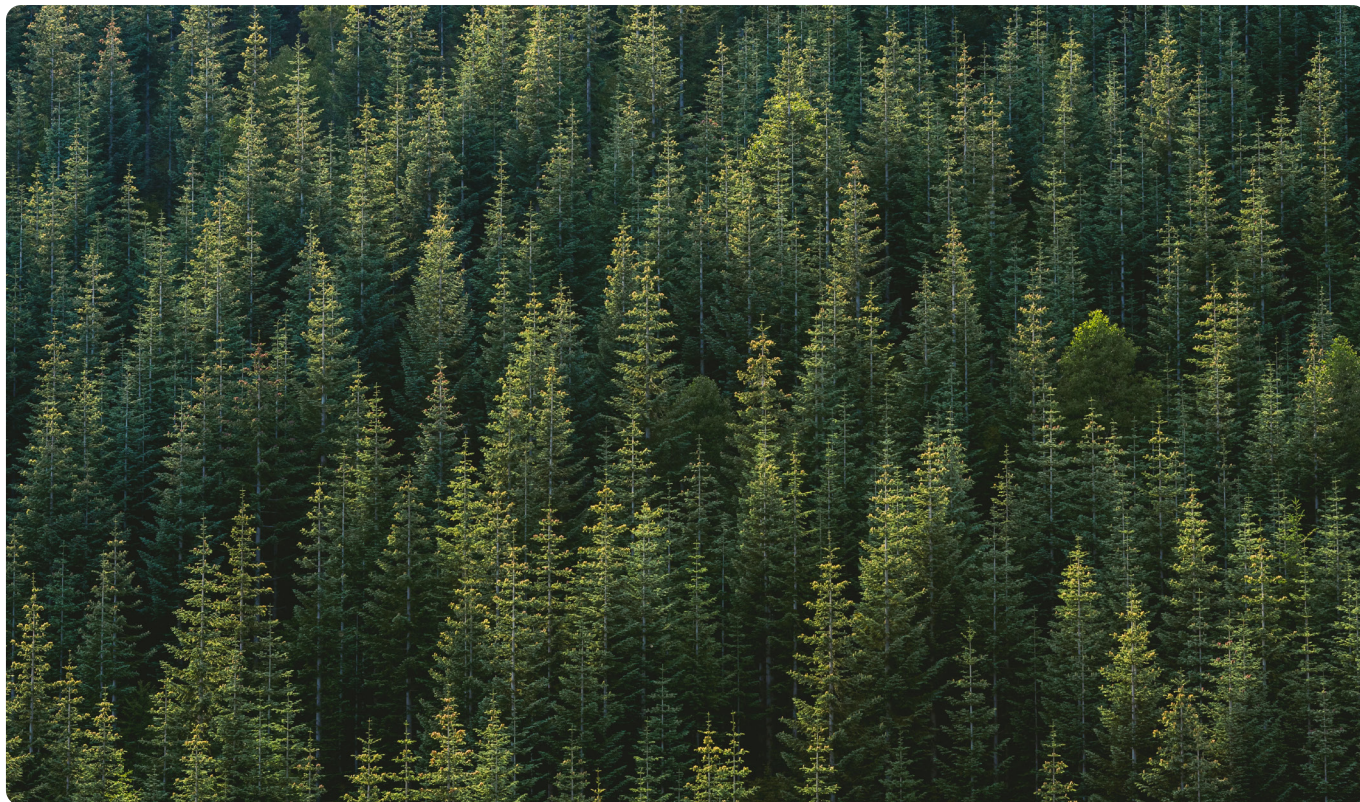
Utöver det ekonomiska perspektivet finns det mycket annat som talar för att, istället för upphandling, bedriva busstrafiken i helt egen regi. Egen regi ger en bättre möjlighet att genomföra förändringar i befintlig trafik och skapar bättre anställningstrygghet för förare och övrig personal. Regionen får också kontroll över hela produktionskedjan vilket gör beslutsvägarna kortare.

Vänsterpartiet vill att både resenärer och anställda ska vara trygga i kollektivtrafiken. Ett sätt att uppnå detta är att anställa fler tågvärddar. Genom att undvika ensamarbete kan tågvärdarna tillsammans sköta både service och säkerhet ombord på tågen, istället för att säkerheten sköts av vakter som idag.

5. Miljö och klimat

Vänsterpartiet är ett parti på ekologisk grund. Vi tar miljöfrågor på största allvar och har en väl utvecklad politik på området. I Naturskyddsföreningens granskning av riksdagspartierna inför valet 2018 fick Vänsterpartiet högsta betyg. Så här skriver Naturskyddsföreningen i sin granskning: "Vänsterpartiet är det parti som sammantaget fört den mest ambitiösa miljöpolitiken i riksdagen". Det är ett bra betyg som visar att vi gör vad vi säger!

Att ord och handling överensstämmer är viktigt inom alla politikområden, men kanske extra viktigt på miljöområdet, där det finns en risk att ambitiösa mål formuleras och antas utan att för den skull realiseras. De nationella miljö kvalitetsmålen är ett sådant exempel. Trots att vi i Sverige jobbat med målen i mer än 20 års tid visade den senaste uppföljningen att bara två av sexton mål kommer nås. Det är olyckligt, det är värdefull tid som går. Omställningen är inte bara nödvändig – den brådskar. Detta gäller både miljö- och klimatmål. När det kommer till klimatförändringarna och det hot som en allvarlig temperaturökning innebär har vi ett fönster på några år där vi

fortfarande kan påverka. Den chansen måste vi ta. Omställningen måste starta idag.

Omställningen är alltså nödvändig, men måste vara rättvis och ske på ett genomtänkt sätt. Vänsterpartiet är ett röd-grönt parti. För en framgångsrik klimatomställning krävs ett rättviseperspektiv som förenar det gröna perspektivet med det röda. Genom ökad jämlikhet och minskade klyftor kan vi fördela det begränsade miljöutrymmet rättvist. Det är de rikaste som genom sitt sätt att leva orsakar störst klimatutsläpp. Det är också därför som det är där de största förändringarna måste ske. Genom omfördelning och en annan prioritering kan en större andel av ekonomin gå till gemensamma investeringar

Vänsterpartiet är det parti som sammantaget fört den mest ambitiösa miljöpolitiken i riksdagen.

NATURSKYDDSFÖRENINGEN

En fördel och gynnar både länet och oss som bor här.

5.2 MILJÖ OCH KLIMAT I REGION ÖSTERGÖTLAND

Vänsterpartiet arbetar för att Region Östergötland ska utlysa klimatnödläge fram till dess att Parisavtalets mål om en begränsad temperaturökning säkerställs. I nuläget finns det ingenting som tyder på att Parisavtalets mål kommer att nås.

och välfärd istället för ökad privat konsumtion för dem som redan har mest. Det gör det enklare att minska utsläppen, samtidigt som vi kan stärka välfärden.

En grönare region är en starkare region. Att vara tidigt ute i den omställning som kommer ger regionen en fördel och gynnar både länet och oss som bor här.

Istället är vi på väg mot en katastrofal uppvärmning på mellan 3 och 5 grader. En sådan temperaturökning kommer få enorma konsekvenser, det går inte att blunda för. Klimatkrisen måste börja behandlas som den kris den faktiskt är.

Även vid en begränsad uppvärmning står Region Östergötland inför ett nödläge vilket vi kan konstatera i första hand kommer att drabba våra barn och äldre. SMHI:s klimatscenario för Östergötlands län visar att det dricksvatten vi använder i regionen hotas när Vätterns grundvatten sjunker. Klimat- och sårbarhetsutredningen slår fast att allvarliga infektionssjukdomar som borrelia, denguefeber och badsårsfeber kommer att hota medborgarnas hälsa. Risken för dödliga värmeböljor, översvämningar och stormar ökar, samtidigt som kvaliteten på badvatten och luft blir allt sämre. Region Östergötland måste stärka sin beredskap och bygga upp en kompetens så att hälso- och sjukvården står bättre rustad att möta klimatförändringarna och dess konsekvenser.

Ett hållbart skogsbruk är också en viktig del för att uppnå klimatmål, mål kring biologisk mångfald och en ökad robusthet. Idag är den svenska skogen till stor del fragmenterad och artfattig genom trakthyggesbruk med stora kalhyggen och monokulturer med samma sorts träd i samma ålder. Livsmiljöer för känsliga arter avvecklas och den riktigt gamla skogen huggs ner i en allt snabbare takt. Sverige ser inte ut att klara vare sig egna politiska mål eller internationella åtaganden om att bevara biologisk mångfald. Det här är en mycket oroande utveckling. Regionen ska där det är möjligt bidra till en hållbar utveckling och omställning på området.

5.3 VÄTTERN

Jordbruksmark och dricksvatten är essentiellt för vår överlevnad. Vättern finns i vår närhet och är Norra Europas största dricksvattentäkt. En unik miljö ur flera perspektiv som borde vara garanterad ett självklart skydd. Men idag är Vättern och

dess vattenkvalitet hotad från flera håll, genom bl a skjutövningar, gruvplaner och PFAS-föreningar. Det är oacceptabelt. Här kan Region Östergötland göra mycket mer genom att trycka på och vara en tydlig röst för ett stabilt skydd av Vättern.

5.4 LIVSMEDELSSUVERÄNITET

Livsmedel är inte en vara vilken som helst. Livsmedelsproduktionen måste säkerställas och självförsörjningsgraden öka. Allas rätt till en tillräcklig och hållbar livsmedelsproduktion ska vara vägledande. Region Östergötland ska stötta länets gröna näringar och upprätta en tydlig finanspolicy som styr bort från miljöförstörande verksamhet över till investeringar som istället gynnar och bidrar till ett ökat grönt företagande. Regionen ska också genom upphandling öka andelen ekologiska och närproducerade livsmedel.

5.5 ENERGIFÖRSÖRJNING OCH RESURSANVÄNDNING

Region Östergötland ska enbart använda miljömärkt el i sin verksamhet och ska också genom ett systematiskt arbete minska sin energiförbrukning genom energibesparande åtgärder och ett miljösmart byggande. Idag finns många intressanta tekniker, och viktiga materialval att göra – inte minst trähusbyggande som är på stark frammarsch. I de fall betong måste användas ska alltid betongblandningen övervägas och cementhalten sänkas där så är möjligt⁶.

Regionen ska också själv producera fossilfri el genom att i en helt annan utsträckning än idag installera solpaneler i gynnsamma lägen på egna fastigheter. Parkeringsplatser för besökare och personal vid regionens verksamheter ska erbjuda laddning av elfordon och arbetsmöten, konferenser och liknande ska i möjligaste mån ske digitalt eller, om resa är nödvändigt, styras utifrån en tydlig resepolicy. De förmånsbilar som idag tillfaller heltidspolitiker ska tas bort och ersättas av årskort i kollektivtrafiken.

En stor del av regionens klimatpåverkan kommer från sk indirekta utsläpp, av dessa är världens förbrukningsmaterial en betydande del. Här krävs en omställning. Sjukvården måste använda mindre engångsmaterial och ha återvinning som huvudlinje. England har visat att det går, där lyckades man minska utsläppen från sitt nationella sjukvårdssystem med 18,5 procent på tio år samtidigt som den kliniska aktiviteten ökade med 27 procent och 1,8 miljarder pund sparades. Även läkemedelshanteringen behöver ske på ett mer systematiskt sätt. Genom en bättre samordning kan läkemedelskassering undvikas.

Läkemedelsrester är ett problem då de innehåller farliga ämnen som försämrar vår vattenkvalitet i sjöar och vattendrag. De passerar kroppen och följer med toalettavfall ut i kommunernas reningsverk där de är mycket svåra och dyrbara att avskilja. Regionen bör därför jobba uppströms och minimera risken för att läkemedel ska hamna i vattnet.

⁶ Man brukar skilja på anläggningsbetong och standardbetong. Anläggningsbetong har högre andel cement och därmed också en högre miljöpåverkan än vad standardbetong har. Betongens utsatthet för ex väder och vind är en viktig faktor som ska vara avgörande vid val av betongblandning

5.6 GRÖN INVESTERINGSFOND

Vänsterpartiet vill att en grön investeringsfond inrättas i Region Östergötland. Ur fonden ska regionens verksamheter kunna ansöka om medel för att genomföra miljö- och klimatsatser. Rätt använd kan fonden bli en positiv katalysator som fångar upp verksamhetsnära initiativ och påskyndar omställning.

6 Kultur

Kulturen är viktig. Konst och andra kulturyttringar är en förändrande kraft som kan bidra till att människor blir medvetna om sig själva och om samhället. Kulturen utmanar och driver oss framåt, vidgar våra perspektiv och stärker sammanhållningen. Kulturen utgör en central del av en livskraftig demokrati och ska verka fritt. Den ska varken underkastas censur, ideologier eller kommersialism.

Kulturen ska vara till för alla. Den ska vara lätt att uppleva och att utöva oavsett var i länet man bor eller vem man är. Vänsterpartiet arbetar för en jämlik tillgång på kultur där avståndet till de större städernas centrum inte ska vara avgörande. Symfoniorkestern, Östgöteatern och turnerande utställningar ska nå ut i länet och ska aktivt verka för att nå nya grupper och sammanhang. För att uppnå en jämlik tillgång på kultur behöver kulturen och de kulturutövare som erhåller regionalt stöd ges ett tydligt kompensatoriskt uppdrag. Kulturens potential att spegla samhället, motverka segregation och klasskillnader och upplevas relevant och angelägen för många ska tas tillvara.

Trösklarna in till kulturen ska vara låga och kulturen ska finnas nära, och integrerat. Det här kan uppnås genom arbetsplatsbibliotek, gratis eller låga inträden, ett rikt utbud av amatörkultur, fler icke-kommersiella mötesplatser, att alla

elever och föräldrar får delta i prova-på-verksamhet i kulturskolan osv.

Huvudsaken är att tillgång till kultur inte får bli en plånboksfråga eller i praktiken begränsas till dem som redan har ett stort kulturellt kapital.

Att utöva kultur är dessutom en viktig verksamhet ur miljö- och hållbarhetssynpunkt. Den är så

gott som fossilfri att både utöva och ta del av och på så sätt ett exempel på en mer hållbar konsumtion.

6.2 BARN OCH UNGA

Enligt FN:s barnkonvention, som sedan januari 2020 är upphöjd till svensk lag, har alla barn upp till 18 års ålder rätt ”att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet”. Det är politikens ansvar att säkerställa detta genom att ge alla barn i regionen lika goda möjligheter att bygga vidare på den första upptäckar- och skaparglädjen. Vänsterpartiet vill att regionens barn och unga ska erbjudas minst två kulturevenemang per år. Det ska finnas utbud och aktiviteter i hela länet så att barn och unga kan välja det som passar dem själva bäst. De fria teater- och musikgruppernas betydelse för barn- och ungdomskulturen är viktig och behöver mer ekonomiskt stöd.

6.3 FOLKBILDNING

Studieförbund och folkhögskolor är centrala för bildning och utbildning. I studieförbundens cirklar och kulturevenemang och i folkhögskolornas kurser blandas människor med olika bakgrund och med olika förkunskaper och livserfarenheter. Otaliga studiecirklar runt om i regionen ger människor möjlighet att uttrycka sig genom konst och kultur. Vänsterpartiet

värnar om den speciella pedagogik som folkbildningen står för. Studieförbunden har stor betydelse för mindre orter i länet och erbjuder nya mötesplatser. Det krävs höjda anslag för att kursavgifter ska hållas låga, men också en samordning

mellan stat, landsting/regioner och kommuner. Vänsterpartiet arbetar på nationell nivå för att åstadkomma en förbättring och en samordning kring folkbildningen.

Det måste vara möjligt att leva på sitt kulturskapande under rimliga förhållanden.

6.4 KULTUR I VÅRD OCH OMSORG

Kulturen fyller en viktig funktion också inom vård och omsorg. Äldre och ineliggande patienter ska ges möjlighet att ta del av kulturupplevelser – det har positiv påverkan på måendet och kan påskynda tillfrisknande. Kultur som friskfaktor gäller i stort och behöver bättre tas tillvara.

På samma sätt som ”Fysisk aktivitet” kan skrivas ut på recept vill Vänsterpartiet utveckla möjligheterna att skriva ut ”Kultur på recept”. Vi vill

också fortsätta projektet ”Må bra med kultur” som är ett samarbete mellan lokala kulturutövare och hälso- och sjukvården. Vi vill se fler konstnärskap och konstnärlig gestaltning i vård- och offentliga miljöer och vill utveckla sjukhusbiblioteken så att de kan fungera som ett nav för att skapa, visa och sprida kultur till patienter, anhöriga och personal.

Vi vill även undersöka möjligheten att upplåta utrymme för lokala kulturutövare på nya platser, ex inom kollektivtrafiken. Det skulle samtidigt som vi får en intressantare och mer stimulerande vardagsmiljö också gynna våra lokala kulturutövare som ges en möjlighet att nå ut till fler med sin konst.

6.5 EN BRED KULTURSYN

Politikens roll får aldrig vara att begränsa kulturen och dess yttringar utan politiken ska tvärtom vara noga med att hålla ”armfängs avstånd” och främja en fri och självständig kultur. Kultursynen ska vara bred, utforskande och inkluderande och ge utrymme för de konstnärliga uttryck som föds när samhällen stöps om och olika traditioner möts.

De stora institutionerna genom Symfoniorkestern och Östgötateatern utgör en viktig del av kulturen i länet, men här finns också många andra kulturuttryck – allt från nycirkus till filmfestivaler, och mycket däremellan. Den här rika bredden på kultur ska värnas och uppmuntras.

När det kommer till film och filmskapande är Östergötland, genom Film i Öst, en av landets mer framträdande filmregioner och samlar kunskap och verksamhet inom ex produktion, visning och mediepedagogik. Det är en viktig verksamhet som ska stödjas och befästas framåt. I länet sker idag filmproduktion och spännande projekt som skulle varit omöjliga utan regionalt och kommunalt stöd.

En stor del av det som vi idag betraktar som kultur skulle dö ut eller marginaliseras fullständigt om det inte gavs stöd. En sådan utveckling är helt oacceptabel. Kulturpolitikens uppgift är därför att ge stöd till den kultur som inte kan överleva på en marknad. Regionen ska stödja både de befintliga kulturformerna samtidigt som man hjälper nya former genom en aktiv kulturpolitik.

Kulturpolitikens uppgift är därför att ge stöd till den kultur som inte kan överleva på en marknad.

Vänsterpartiet har länge drivit på för att stärka villkoren för de professionellt verksamma kulturskaparna. Det måste vara möjligt att leva på sitt kulturskapande under rimliga förhållanden. Region Östergötland ska därför aktivt bidra till att skapa goda och långsiktigt hållbara förutsättningar så att professionella kulturskapare inom olika konstområden kan verka i länet. Detta betyder bland annat att ersättningar och arvoden inom alla konstområden ska följa givna rekommendationer från kulturens branschorganisationer och att offentlig regional kulturverksamhet alltid ska följa gällande kollektivavtal. Den så kallade enprocentsregeln – som stadgar att en procent av byggkostnaderna för offentliga investeringar eller byggprojekt ska gå till konstnärlig utsmyckning fyller också en viktig funktion och ska upprätthållas.

